

N:o 2.

Ank. till Riksd. kansli den 13 april 1894, kl. 5 e. m.

Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om upphäfvande af cirkuläret den 14 juni 1820 om förbud mot skådespels uppförande å vissa dagar.

Sedan presteståndet vid 1786 års riksdag i underdånighet andragit, att då offentliga skådespels uppförande på sön- och helgedagar syntes efter hand vinna mera stadga, kunde ståndet ej dölja sin fruktan, att sådant blefve för kristendom och seder i längden medförande äfventyrliga följder, i det att den uppväxande ungdomen och den mindre tänkande delen af nationen deraf finge tillfälle att ej med nog allvar betrakta sabbatens och andra högtidsdagars helgd samt såmedelst lätteligen kunde förfalla uti den obetänksamhet att icke allenast vanvårda de af Gud och öfverheten till andaktsöfningar förordnade dagar utan ock använda dem till laster och odygder, hvarigenom Gud förtörnas och ännu mer de lyckliga följderna af Hans sanna dyrkan försvinna, hvarför presteståndet i underdånighet anhållit, att skådespel måtte förbjudas i riket på de till den Högstes ära afskilde dagar; meddelade Kongl. Maj:t den 20 november 1786 denna resolution:

Bih. till Riksd. Prot. 1894. 8 Saml. 2 Afd. 1 Band. 2 Häft. (N:is 2—3). 1

»Kongl. Maj:t har tagit thenna Presteståndets underdåniga anhållan i öfverwägande, och wil til then samma lemna Sitt Nådiga bifall, så at i almänhet uti Riket inga offentliga Skådespel på ofwanberörde dagar skola wara tillätne, och hwaröfwer Konungens Embetsmän, som thetta angår, högre och lägre, skola wara skyldige at hålla så alfvarsam hand, at brott häremot icke må föröfwas: men, tå Kongl. Maj:t funnit en sådan författning i almänhet skälig, har Kongl. Maj:t theremot ej kunnat annat, än inse nödwändigheten af undantag för några få ställen, och wil Kongl. Maj:t meddela Thes Trogna Prestestånd the skäl och orsaker, hwilka thetill föranleda. Oaktadt alla the stränga och i kraft warande Lagar om Sabbathens helighållande, som tid efter annan blifwit utfärdade, har ändamålet beklageligen icke kunnat så aldeles winnas, at icke på många ställen grofwa missbruk undandraga sig Lagens hämd, i synnerhet i stora Städer, ther folkmängden gör Embetsmännens tillsyn ofta omöjelig, och hwarest icke allenast sederne äro i almänhet mäst förskämde, utan ock wisse wanartige menniskor uppehålla sig, i afsigt, at til sin nedriga winning förleda ungdom och oförståndigt folk til spel och dobbel, til fylleri och dryckenskap samt andra liderligheter, hwilka så mycket mindre kunna hållas tillbaka, som the inom slutna dörrar, i enskilda hus öfwas, men dock äro af then olyckliga beskaffenhet, at the i skadeligaste måtto werka uppå Samhället och thet almänna. För at förtaga et gränslöst utbredande af thessa laster, til hwilkas verkställande then lediga Söndagsafton framför alla andra stunder i weckan olyckligtwis plägar användas, har Kongl. Maj:t ansett bättre, at i större Städer tillåta Skådespel, som gifwa någon sedolära, och hwarigenom the elaka menniskor, som förföra til allehanda odygder, ej så lätt winna sin afsigt, som när ungdomen syslolös och oftast öfwerlemnad til sin ålders yra sielf är förlägen, at af sådana förledare blifwa uppfångad och til sit förderf anförd. När Kongl. Maj:t jemte thetta öfwerwägat, at Öfwerhetens tillsyn, äfwen the strängaste Bönedagar, uphörer wid then tid, tå Skådespel begynnas, samt at alle slags Samqwäm, Gästabud och Bröllop i alla tider på Sön- och Helgedagar warit anstälde; så har Kongl. Maj:t funnit Sig föranlåten, at ifrån thet nu gjorda almänna förbud af offentliga Skådespels hållande på Sön- och Helgedagar tils vidare undantaga Städerna Stockholm, Götheborg, Norrköping och Åbo, hwarest the efter klockan sex om aftonen skola wara tillätne; dock at så wäl tå som eljest i akt tages, at icke något föreställes, som är ogudaktigt och kan åstadkomma förargelse.»

I skrifvelse den 14 mars 1818 anhöllo rikets ständer, att dädan efter skådespel hvarken de större högtidsdagarne eller näst föregående

aftnar måtte tillåtas, repetitioner ej heller söndagarne under gudstjensten samt andra offentliga lustbarheter och åskådningar icke på någondera tiden. Med anledning häraf har Kongl. Maj:t den 14 juni 1820 till samtliga sine befallningshafvande och konsistorierna utfärdat ett så lydande cirkulär: »Då Wi äro öfwertygade, att den Allmänna Gudstjensten och dess wärdiga begående är ett af de wigtigaste medlen att wäcka och underhålla sådana dygder, på hwilka Samhällets bestånd hwilar, hafwe Wi funnit at alla hinder böra ur wägen ródjas, som kunna motverka detta stora ändamål; Och wele Wi alltså i Nåder hafwa stadgat och förordnat, att, tå, i afseende på Långfredagen, Påskaftonen och Påskedagen, Skådespel på dessa dagar icke upföras eller böra upföras, detsamma hädanefter jämwäl kommer att gälla för Juldagen och Julaftonen, Pingstdagen och Pingstaftonen samt alla Bönedagar och dagar före desamme.»

I öfverensstämmelse med en inom Andra Kammaren af herr *Osw. Wikström* väckt samt af samma kammares fjerde tillfälliga utskott i utlåtande n:o 2 förordad motion, n:o 100, har Andra Kammaren för sin del beslutit, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t förordna, att cirkulärbrevet den 14 juni 1820 icke vidare skall vara gällande.

Jemlikt § 63 mom. 3 i riksdagsordningen har Andra Kammarens beslut blifvit genom utdrag af protokollet delgifvet Första Kammaren, som hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

Till stöd för yrkandet anföres i motionen, att under en lång följd af år detta kongl. bref på de flesta ställen i landet icke tillämpats. Der åter tillämpning ifrågakommit, hade detta oblidt upptagits af en ganska talrik allmänhet samt såväl i pressen som eljest förebråelse rigtats mot den administrativa myndigheten för otillständigt tjenstenit. Af berörda förhållande trodde motionären sig vara berättigad till den slutsatsen, att omförmälda kongl. bref icke ansåges tidsenligt eller svarande mot tidsandans fordringar på frihet i det enskilda lifvet, samt att, då samma bref således öfverlefvat sin tid, detsamma syntes icke vidare böra gälla.

Att på papperet ega en lag eller föreskrift, som opåtaladt icke tillämpades, kunde för det allmänna rättsmedvetandet icke vara nyttigt, då derigenom skapades missaktning för lag och gällande föreskrifter icke allenast bland allmänheten utan ock bland de myndigheter, som det ålåge att hvar på sin ort utföra lagstiftarens bud.

Då, såsom ofvan nämndes, det kongl. brevet i fråga på de flesta ställen lemnades åsido och endast på få platser gjordes gällande, borde äfwen tagas i betraktande den svåra ställning, i hvilken de

verkställande myndigheterna på sistnämnda platser genom tillämpningen komme.

Detta allt syntes motionären kunna afhjelpas antingen genom ett uttalande i den rigtning, att det kongl. brefvet borde upphävas, eller genom ett på motionen gifvet afslag, så motiveradt, att deraf skönjdes, det Riksdagens mening vore, att samma bref fortfarande borde ega giltighet, i hvilket senare fall det torde kunna förutses, att hädanefter på hvarje ort ifrågavarande föreskrifter icke skulle blifva allenast en död bokstaf.

Andra Kammarens tillfälliga utskott har yttrat, att det med afseende å innehållet i 1820 års kongl. bref torde kunna antagas, att under tiden emellan 1786 års resolution och nämnda bref någon författning utkommit, som ändrat bestämmelserna i resolutionen, men någon sådan författning hade ej återfunnits i det s. k. årstrycket eller uti någon för utskottet tillgänglig författningssamling.

Lika med motionären hölle utskottet före, att förbud af ifrågavarande beskaffenhet icke uppbures af den allmänna föreställningen och sålunda i strid emot densamma icke kunde behörigen upprätthållas. Om något bevis härför behöfde anföras, vore det tillräckligt att erinra, att, såvidt utskottet kunnat utröna, tillämpningen af meranämnda kongl. bref icke ifrågakommit mer än i två landsortsstäder. Då sålunda densamma i det närmaste råkat i förgätenhet och det desto mindre med fog kunde ifrågasättas, att påbudet i fråga åter borde upplifvas, som tillställningar af beslätad beskaffenhet med skådespel och andra sådana, hvaraf störande af sabbatsfrid lättare kunde uppstå, opåtaladt finge ega rum, har utskottet, som ingalunda förbisåge, att den af motionären åsyftade utsträckta rätt att gifva skådespel torde böra ega tillämpning jemväl å långfredagen, påskaftonen och påskdagen, men af motionens innehåll funne sig förhindradt att derom afgifva något yttrande, gjort den hemställan, som sedermera af Andra Kammararen bifallits.

Första Kammarens andra tillfälliga utskott har icke kunnat utreda, huruvida resolutionen den 20 november 1786 redan år 1818 råkat i förgätenhet eller om densamma, på sätt Andra Kammarens utskott antagit, derförut ändrats genom någon författning, som dock icke nu kunnat återfinnas. Det synes vid sådant förhållande vara ovisst, hvad som komme att gälla, i händelse cirkuläret af den 14 juni 1820 i sin helhet upphäfves.

Med Andra Kammarens utskott är dock utskottet ense derom, att det i omförmälda cirkulär stadgade förbud icke uppbäres af den allmänna föreställningen i landet. Särskildt må erinras derom, att de böndagarne föregående lördagarne, hvilka i cirkuläret likställas med de stora högtidsdagarne, icke af någon anses annorledes än såsom hvardagar. Föreskriften i cirkuläret iakttages också alldeles icke, om ej på något enstaka ställe. Cirkuläret innehåller ej heller någon ansvarsbestämmelse, och enligt § 13 i ordningstadgan för rikets städer, sådant detta lagrum lyder i kungörelsen den 10 december 1886, skall den, som vill i stad gifva skådespel, visserligen anmäla sådant hos polismyndighet, men behöfver ej myndighetens bifall för föreställningens gifvande.

På grund af nu anförda skäl anser utskottet lämpligt, att lagstiftningen i ämnet öfverses och ändras i öfverensstämmelse med den uppfattning, som i frågan gör sig gällande. Utskottet föreställer sig dock, att en sådan revision icke bör gå så långt som att medgifva skådespels uppförande under tiden för den allmänna gudstjensten eller å långfredagen.

Utskottet hemställer därför,

att Första Kammaren ville i så måtto biträda Andra Kammarens beslut, att Första Kammaren för sin del beslutar, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t behagade taga i öfvervägande i hvad mån förbudet i cirkuläret den 14 juni 1820 mot skådespels uppförande å vissa dagar må kunna upphävas.

Stockholm den 13 april 1894.

På utskottets vägnar:

ROBERT DICKSON.

Reservation

af herrar *Pettersson, C. F.*, och *Säve*, hvilka ansett, att utskottets motivering bort hafva denna lydelse:

»Den fråga, motionen berör, är i grund och botten en religiös fråga, och den är såsom hvarje sådan af ytterst grannliga natur. Hennes verkliga innebörd är den, om det nu gällande förbudet mot att uppföra skådespel på vissa kyrkans högtidsdagar skall upphävas eller ej, eller, med andra ord, hon berör helgden af de högtider, då kristenheten firar sina största minnen, och af de dagar, då hela vårt folk kallas af sin konung att lägga alla världsliga bestyr å sido för att begifva sig till templen till gemensam bot, bön och tacksägelse. Förnekas kan ej, att förbudet på de flesta ställen ej vederbörligen upprätthålles, men tvifvelaktigt torde dock vara, om den allmänna meningen i landet verkligen önskar dess fullständiga upphäfvande. Det kan nemligen med allt skäl antagas, att många statskyrkans vänner blott med smärta skulle förnimma, att skådespel finge uppföras t. ex. på långfredagen, hvori helt visst de fleste skulle se ett undergräfvande af hvad de vant sig anse dyrt och heligt. Å andra sidan kan framhållas, att flere af de i cirkulärbrevet omnämnda dagarne näppeligen torde vara af den betydelse, att ej uppförandet af skådespel kunde vara tillåtet på dem lika så väl som på vanliga söndagar och lördagar. Utskottet anser således en modifiering af cirkuläret vara lämplig.»
